

THEATERGEZELSCHAP BERLIN WIJDT PROJECT AAN DE LAATSTE INWONERS
VAN ZVIZDAL

Oud worden naast Tsjernobyl

25 APRIL 2016 OM 03:00 UUR | Geert Van der Speeten

Het dorpje Zvizdal bestaat officieel niet meer. Na de kernramp in Tsjernobyl, morgen exact dertig jaar geleden, werd het ontruimd. Een bejaard echtpaar weigerde te verhuizen en leefde er al die tijd in totaal isolement. Het theatergezelschap Berlin zocht hen op voor hun nieuwe project.

‘Péto en Nadia overleven op groenten waarvan iedereen weet dat ze besmet zijn.’ Berlin

Op 26 april 1986 begon de nachtploeg aan haar shift in de kerncentrale van Tsjernobyl. Ze nam een veiligheidstest over, maar rond 1 uur 's nachts liep die uit de hand. Een krachtige explosie blies het dak van reactor 4 weg. Radioactieve wolken besmetten de omgeving en dreven westwaarts.

De Oekraïense bevolking werd in een straal van dertig kilometer geëvacueerd, al gebeurde dat pas na veertig uur. Iedereen zou na drie dagen terugkeren, zo werd beloofd. Maar de haastig achtergelaten panden staan nog altijd leeg. Dertig jaar later is het vlakbij gelegen Pripjat een spookstad. Ramptoeristen kunnen er een rondrit door de verboden zone maken.

Een scène uit de apocalyps, vonden Bart Baele en Yves Degryse van het Antwerpse gezelschap Berlin. Maar zij kwamen uit op een sterker verhaal, na een tip van de Franse journaliste Cathy Blisson, die nu ook als dramaturge en auteur werkzaam is. Terwijl ze research deed naar de verlaten dorpen, had ze een onverwachte ontmoeting met Pétro en Nadia, de bewoners van het dorpje Zvizdal die als enigen weigerden te vertrekken. Blisson nam contact op met Berlin, en samen begonnen ze een nieuw project. Tussen 2011 en 2015 trokken ze, samen met een tolk en een geluidsman, tweemaal per jaar naar Oekraïne, om met de hoogbejaarde mensen te praten over hun leven in afzondering.

Besmette champignons

Berlin maakt internationaal furore met filmisch theater, ergens tussen documentaire en theatrale installatie. Ook *Zvizdal* zal dat zijn. Het project past in een reeks van stadsporettren die Berlin sinds 2004 aflevert: verrassende montages over het leven in Jeruzalem of Moskou, maar ook in de geïsoleerde Eskimostad Iqualuit.

Zvizdal is het verhaal van twee oudere mensen die proberen te overleven in een extreem besmet gebied. Het begon met hun weigering om te vertrekken en daarvan vertellen ze verschillende versies. Degryse: 'Ze wilden plunderaars tegenhouden. Of misschien hadden ze te lang gewacht: het appartement dat hen beloofd was, was al doorverhuurd. Uiteindelijk bleken ze vrede te nemen met een meer filosofische uitleg: wie verhuisde, was al lang dood. Ze overleefden door te blijven.'

Alles is extreem aan de plek, zo ondervond het team. Het dichtstbijzijnde checkpoint is dertien kilometer ver. Elektriciteit en water zijn afgekoppeld. De dochter van het koppel woont ver weg. Op haar verzoeken om bij haar te komen wonen, gingen ze niet in.

Baele: ‘Péto en Nadia moeten ijzersterke mensen zijn. Ze overleven op aardappelsoep, champignons waarvan iedereen weet dat ze besmet zijn, melk van de koe, eieren van de kippen en honing van de bijen. Voor kleine bevoorradingen, zoals batterijen, waren ze dankbaar. Maar toen we graan voor de kippen meebrachten, leidde dat tot een woede-uitbarsting. Ooit werkten ze in de *kolchoz*, een boerderij in staatsbezit. Ze hadden alles. Tot een dubbele ramp in hun leven kwam: Tsjernobyl en de ineenstorting van de Sovjet-Unie.’

Hun sociale reflexen zijn Péto en Nadia kwijtgeraakt. Kleine, seizoensgebonden handelingen bepalen hun dagritme. Ze zijn ook sterk afhankelijk van elkaar. Hun grootste zorg: dat er met een van beide iets gebeurt.

Zwarte humor

Het vertrouwen winnen verliep moeizaam, zegt Degryse. ‘In het begin waren ze op hun hoede. We hadden ook een afspraak: dat we geen voet zouden zetten op het erf. Bij elke ontmoeting wachtten we tot ze buiten kwamen.’

Elk gesprek kende een onverwacht patroon. Baele: ‘De reis naar *Zvizdal* dwong ons telkens tot een andere tijdsbeleving. Wachten was er altijd bij. Soms zeiden ze al na tien minuten dat ze moe waren, en stuurden ze ons weg. Maar evengoed praatten ze uitgebreid. Over hun cirkel die steeds kleiner werd, over het pad dat ze volgden omdat dat zo moest. Poëzie en zwarte humor waren nooit ver weg: ze bleven hun ruige leventje relativeren.’

Berlin had na een jaar een mooie documentaire kunnen overhouden. Maar ze bleven terugkeren. Voor *Zvizdal* bouwden ze drie schaalmodellen van het erf. De film en de live gefilmde fragmenten in de maquette roepen samen een uitvergroot tijdsverloop op. In vijf jaar zijn Péto en Nadia veranderd. Je ziet Nadia eerst met één stok, daarna met twee. Steeds vaker drukken ze ook de wens uit om te sterven.

Degryse: ‘Normaal komen we in ons werk niet zelf in beeld. Hier maakten we een uitzondering. Een prangend moment was toen we er arriveerden en alleen stilte aantreffen. Waren ze nog in leven? Zouden we de afspraak breken? Het was geen makkelijke beslissing.’

‘Zvizdal’ van Berlin, 12>15/5 KunstenfestivaldesArts Brussel. Daarna tournee. www.berlinberlin.be (<http://www.berlinberlin.be>)
(<http://www.berlinberlin.be>)

Alles is extreem aan de plek: het dichtstbijzijnde checkpoint is dertien kilometer ver, elektriciteit en water zijn afgekoppeld

ALLE ARTIKELS VAN DE LAATSTE 24 UUR » (/NIEUWS/MEEST-RECENT)

Meer?

Lees de volledige krant digitaal.

(<http://www.standaard.be/plus/ochtend>)